

Wojciech Jaruzelski

26 maja 2014

Wojciech Witold Jaruzelski (ur. 6 lipca 1923 w Kurowie, zm. 25 maja 2014 w Warszawie) – polski polityk i dowódca wojskowy, działacz komunistyczny, przewodniczący Rady Państwa PRL (1985–1989), a następnie prezydent PRL (1989) i prezydent RP (1989–1990), generał armii Wojska Polskiego, szef Głównego Zarządu Politycznego WP (1960–1965), szef Sztabu Generalnego WP (1965–1968), minister obrony narodowej (1968–1983), przewodniczący Komitetu Obrony Kraju – Zwierzchnik Sił Zbrojnych, Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych na wypadek wojny, współtwórca Patriotycznego Ruchu Odrodzenia Narodowego; w nocy 12/13 grudnia 1981 stanął na czele Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego, która w czasie stanu wojennego (1981–1983) sprawowała faktyczną władzę w Polsce, członek Biura Politycznego KC PZPR (1971–1989), I sekretarz KC PZPR (1981–1989), poseł na Sejm PRL III, IV, V, VI, VII, VIII i IX kadencji, prezes Rady Ministrów PRL (1981–1985).

Żoną Wojciecha Jaruzelskiego była od 1960 Barbara Jaruzelska (ślub wzięli w Szczecinie), doktor filologii germańskiej Uniwersytetu Warszawskiego. Mają córkę Monikę oraz wnuka Gustawa.

DZIECIŃSTWO I MŁODOŚĆ

Wywodził się z rodziny szlacheckiej i ziemiańskiej herbu Ślepowron. Ród wywodzi się z pogranicza Mazowsza i Podlasia. Korzeniami sięga przełomu XV i XVI w.

Dziadek Wojciecha, również Wojciech, brał udział w powstaniu styczniowym, za co został zesłany na 8 lat. Po przybyciu do Polski, poślubił Helenę z d. Filipowską, która wniosła duży posag. Dzięki temu małżeństwo mogło kształcić liczne potomstwo. Ojciec Wojciecha, Władysław był siódmym z ośmiorga dzieci Wojciecha. Ukończył Akademię Rolniczą w czeskim

Taborze. Wziął udział w wojnie polsko-bolszewickiej w 1920 roku. Mimo że należała mu się część dóbr rodzinnych, pracował jako administrator majątków ziemiańskich. Ciesząc się opinią dobrego fachowca trafił do Kurowa, gdzie poznał Wandę z Zarębów z pobliskiej Dąbrowy Wielkiej, absolwentkę Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach. Ich ślub miał miejsce 19 września 1922 r. Wojciech urodził się w dniu 6 lipca 1923 r., o godz. 21 w Kurowie. Pierwsze imię otrzymał po dziadku-powstańcu. W 1928 r. małżeństwu urodziła się jeszcze córka Teresa.

W dniu 7 października 1923 został ochrzczony w tamtejszym kościele rzymskokatolickim. Rodzina była głęboko religijna i patriotyczna.

W 1925 rodzina Jaruzelskich opuściła Kurów i zamieszkała w majątku Trzeciny nad rzeką Brok. Od 1933 Wojciech Jaruzelski uczęszczał do gimnazjum prowadzonego przez zakon marianów na warszawskich Bielanych. Szkoła uczyła w duchu zasad katolickich i poszanowania polskiej tradycji. We wczesnej młodości był bardzo religijnym i dobrze zapowiadającym się uczniem. Dostrzeżono w nim talent do przedmiotów humanistycznych. Miał dobry styl pisania i formułowania myśli. W latach 1935-1939 należał do Związku Harcerstwa Polskiego, należał do drużyny im. Stanisława Żółkiewskiego. W tym czasie opublikował artykuł „Służba Polsce” do szkolnej „Jednodniówki”. Odwoływał się tam do tradycji Orląt Lwowskich i harcerzy, którzy polegli w 1920 r. walcząc z bolszewikami. W 1939 ukończył IV klasę gimnazjum uzyskując tzw. „małą maturę” w gimnazjum marianów. Po wybuchu wojny rodzina uciekała w kierunku wschodnim. W momencie najazdu Polski przez ZSRR, rodzina Jaruzelskich przebywała w jednym z majątków w powiecie lidzkim (województwo nowogrodzkie). Wobec ataku ze wschodu postanowili wrócić do Trzecin. Ostatecznie kierując się w kierunku Litwy, w nocy z 22 na 23 września przekroczyli w okolicach Kopciowa granicę z Litwą. Tam mieszkali w różnych miejscowościach w majątkach polskich rodzin. Po zajęciu Litwy

przez ZSRR, rodzina Jaruzelskich postanowiła wrócić na tereny zajęte przez Niemców. Ostatecznie matka obawiając się, że przy przekroczeniu granicy może dojść do rozdzielenia rodziny zdecydowała o pozostaniu na Litwie. W dniu 14 czerwca 1941 r. rodzina została deportowana w głąb ZSRR. Wojciech zamieszkał wraz z matką i siostrą w osadzie leśnej Turczuk, gdzie w Górach Ałtajskich (ok. 300 km od Bijska) pracował w tajdze przy wyrębie lasów. Nabawił się tam choroby oczu, ślepoty śnieżnej, która trwale uszkodziła mu wzrok. Ciemne okulary ochronne stały się jego znakiem rozpoznawczym. Był także urzędnikiem w Rejpotrebsojuzie (Rejonowy Związek Spożywców). Ojciec został zesłany do łagrów w Krasnojarskim Kraju. Po podpisaniu umowy Sikorski-Majski, jesienią 1941 r. Władysław został zwolniony z łagru i udał się do Bijska, gdzie znajdowała się polska delegatura. Według siostry Wojciecha, ojciec zapisał go na ochotnika do formującego się wojska Andersa, lecz Wojciech z rodziną dopiero w styczniu 1942 r. przybył do Bijska. W międzyczasie w październiku 1941 r. Wojciech został wezwany przez miejscowe NKWD i poinformowany, że dostał pracę na stanowisku pomocnika magazyniera przy jedynym sklepie w osadzie, oraz większe mieszkanie i większy przydział chleba. W styczniu 1942 roku podejął decyzję o opuszczeniu wraz z matką i siostrą, bez wiedzy miejscowego NKWD, Turaczaka i udaniu się do Bijska celem dołączenia do ojca. Po przybyciu w styczniu 1942 r. do Bijska, zamieszkał przy ulicy Gorkiego 51. Podjął pracę przy wyrębie lasu a potem jako tragarz w piekarni. Aresztowany na 3 tygodnie przez NKWD za odmowę przyjęcia radzieckiego tymczasowego zaświadczenia tożsamości.

Ojciec Wojciecha Jaruzelskiego dostał posadę wozaka w miejscowym przedsiębiorstwie rybnym. Zmarł 4 czerwca 1942 r. w Bijsku i został pochowany na miejscowym cmentarzu. Syn odwiedził jego grób dopiero po 48 latach w 1990 r. 19-letni Wojciech stał się jedynym opiekunem rodziny.

II WOJNA ŚWIATOWA

W maju 1943 r. został wezwany przez radziecką Wojskową Komendę Uzupełnień w Bijuksu. Dostrzeżono w nim kandydata na oficera i nakazano czekać. Ponownie został wezwany 19 lipca tegoż roku. Dostał skierowanie do Szkoły Oficerskiej 1 Korpusu Sił Zbrojnych w Riazaniu. Nie był to zaciąg ochotniczy, lecz radziecki pobór do wojska. Udało mu się wtopić w tłum kandydatów i dzięki temu ukrył swoje szlacheckie pochodzenie. Został skierowany do 1 batalionu piechoty, dowodzonego przez kapitana Kostriuko. Przydzielony do karabinów maszynowych (CKM typu Maxim). Nie przejawiał większego zainteresowania przedmiotami wojskowymi. Uzyskiwał przeciętne wyniki. Przysięga wojskowa miała miejsce w dniu 11 listopada, odbierał ją gen. bryg. Zygmunt Berling w obecności m.in. Wandy Wasilewskiej i Gieorgija Żukowa. Promocja miała miejsce 16 grudnia 1943 r. Promował gen. Berling. Jaruzelski na 296 promowanych zajął miejsce około 100. Według generała Zygmunta Huszczy Prymusi (m.in. Florian Siwicki), byli mianowani na stopień podporucznika, większość została, w tym Jaruzelski, mianowana na stopień chorążego. Po uzyskaniu promocji został skierowany na stanowisko dowódcy plutonu piechoty w składzie 8 kompanii, 3 batalionu, 5 pułku, 2. Dywizji Piechoty im. Henryka Dąbrowskiego. Od 1943 do 1944 był dowódcą plutonu strzelców, w maju 1944 r. został przeniesiony do zwiadu, gdzie został dowódcą plutonu zwiadu konnego (dwunastoosobowa drużyna).

Wraz z pułkiem przeszedł szlak bojowy 1. Armii Wojska Polskiego. Udział w walkach rozpoczął w końcu lipca 1944 roku, kilkanaście kilometrów od rodzinnego Kurowa, przy forsowaniu Wisły. Potem brał udział w walkach na przyczółku magnuszewskim i akcjach pomocy powstańczej Warszawie (w październiku 1944 r. został lekko ranny). W dniu 11 listopada 1944 r. awansowany do stopnia podporucznika (Rozkaz Naczelnego Dowództwa WP nr 59) w korpusie kawalerii. We wniosku awansowym napisano : „(...) jeden ze zdolniejszych i śmielszych oficerów. (...) w okresie bojów wykazał żelazną dyscyplinę, wykonując szybko i dokładnie wydawane mu rozkazy.(...) Zachowanie wzorowe. Cieszy się

autorytetem swych zwierzchników i podwładnych.". Do Warszawy oddział zwiadu na czele z Jaruzelskim wkraczał od strony Bielan gdzie znajdowało się przedwojenne gimnazjum Jaruzelskiego. 19 stycznia 1945 r. bierze udział w defiladzie w gruzach zniszczonej Warszawy. Po zdobyciu Warszawy, 2 Dywizja Piechoty otrzymała nazwę Warszawską, a Jaruzelski otrzymał srebrny medal „Zasłużonym na polu chwały” (w uzasadnieniu wniosku o nadanie stwierdzono : „(...) doskonale wyszkolony i zdyscyplinowany, a także odważny zwiadowca. Niejednokrotnie kontrolując i kierując (...) akcjami zwiadowczymi batalionów wykazywał zimną krew i odwagę, osobiście wysuwając się w najbardziej niebezpieczne punkty obserwacyjne, dając przykład żołnierzom."). Od końca stycznia 1945 roku dowodził całością zwiadu pułku. W lutym 1945 roku wraz z pułkiem walczył o przełamanie Wału Pomorskiego. Był kilkakrotnie wymieniany w rozkazach dowódcy dywizji jako zasłużony w walkach. Za likwidację granatami stanowiska niemieckiego ckm podczas akcji wywiadowczej w okolicach Borujaska, został ponownie odznaczony srebrnym medalem „Zasłużonym na polu chwały”. Po raz trzeci odznaczony srebrnym medalem „Zasłużonym na polu chwały” za marcowe walki pod Dziwnówkiem nad Morzem Bałtyckim. 15 marca bierze udział w uroczystości zaślubin z morzem mających symbolizować przyłączenie tych terenów do państwa polskiego. W połowie kwietnia 5 pp uczestniczy w forsowaniu Odry (14 kwietnia żołnierze pułku wbijają słupy graniczne na Odrze). 22 kwietnia pułk dociera do obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen. W dniu 24 kwietnia 1945 r. Jaruzelski zostaje mianowany rozkazem ND WP nr 217 na stopień porucznika w korpusie oficerów piechoty. We wniosku awansowym napisano: „(...) odważny i zdecydowany. Dzięki jego organizacji niejednokrotnie zwiady dawały pozytywne wyniki. Dobrze wyszkolony, inteligentny. Prezentuje się dobrze. W plutonach zwiadowczych, nad którymi utrzymuje kontrolę, panuje wysoka dyscyplina, której on osobiście też bacznie przestrzega.". 3 maja wraz z pułkiem dociera nad Łabę. Za walki na terenie Niemiec Jaruzelski został odznaczony „Krzyżem Walecznych” oraz Orderem Krzyża Grunwaldu III klasy

(nadano 2 września 1945 r. za to, że „na czele grup zwiadowczych osobiście udawał się na wypady, w nocnych zwiadach sam kierował akcjami (...) W walkach pod Alt-Reetz i Wustrow pierwszy wpada do okopów wroga i jeszcze przed nadejściem głównych sił zajął mocny i silnie broniony plac Darm. Stale i wszędzie podczas bojów na swym stanowisku, nie zwracał uwagi na zmęczenie, gdy cały pułk odpoczywał, on szukał dalszych dróg, rozpoznawał teren.”).

Kapitulacja III Rzeszy zastała Jaruzelskiego wraz z 5 pp na północny wschód od miasta Nauen. Pułkowi nadano miano „Kołobrzeskiego” w uznaniu zasług w walkach na Pomorzu Zachodnim. W czerwcu Jaruzelski przebywał w zdobytym Berlinie. W drugiej połowie czerwca jego pułk został rozmieszczony w stolicy Łużyc – Cottbus. 1 lipca przekroczył Nysę Łużycką wracając do Polski.

POLSKA LUDOWA

Po przybyciu do Polski w związku z groźbą polsko-czechosłowackiego zatargu zbrojnego o granicę, pułk w którym służył Jaruzelski otrzymał w dniu 5 lipca 1945 rozkaz bronienia 107-kilometrowego odcinka granicy polsko-czechosłowackiej od Raciborza do Racławic Śląskich. Pułk stacjonował w Głubczycach. 3 sierpnia Wojciech Jaruzelski zostaje komendantem wojskowym miasta. W dniu 9 września pułk po przekazaniu terenu nowo sformowanej 13 Dywizji Piechoty został skierowany do Częstochowy. W nowym miejscu 5 pp miał przede wszystkim prowadzić szkolenie bojowe. Jaruzelski miał odpowiadać za utrzymanie gotowości bojowej wyznaczonych pododdziałów alarmowych oraz organizację stałych patroli na szczeblu garnizonu.

Na przełomie października i listopada 1945 zapadła decyzja o wysłaniu 5 pp, w którym służył Jaruzelski, na teren powiatu hrubieszowskiego, by tam walczyć z podziemiem ukraińskim (UPA). Pułk dotarł na miejsce w dniu 14 listopada. W dniu 22 stycznia 1946 Jaruzelski został skierowany do Wyższej Szkoły

Oficerskiej w Rembertowie, jednakże szef pułku zwrócił się o pozostawienie Jaruzelskiego na dotychczasowym stanowisku jako niezbędnego dla funkcjonowania pułku. Do zadań Jaruzelskiego należało przygotowywanie opracowań dotyczących działań UPA (przesłuchiwał jeńców ukraińskich) i podziemia antykomunistycznego oraz raportów o działaniach pułku przeciwko nim. Oddziały zwiadowcze pod dowództwem Jaruzelskiego brały również udział w akcji wysiedlania ludności ukraińskiej zamieszkującej powiat hrubieszowski na teren Ukrainy radzieckiej. 16 kwietnia 1946 Jaruzelski został wyznaczony na stanowisko przewodniczącego Wewnętrznej Komisji Kontroli w 5 pp. W dniu 2 maja tego samego roku został zatwierdzony na stanowisku II pomocnika szefa sztabu 5 pp ds. zwiadu. Został drugim zastępcą szefa sztabu pułku. 28 maja 1946 na czele grupy zwiadowczej 5 pp udaje się do Hrubieszowa gdzie poprzedniej nocy połączone siły WiN oraz UPA zdobywają budynki starostwa, UB i PPR oraz rozstrzelują działaczy PPR. Za walki z „ukraińskimi bandami” Jaruzelski otrzymał Srebrny Krzyż Zasługi (został odznaczony podczas uroczystości państwowych 22 lipca 1946 r.) . W okresie czerwca 1946 oddziały podległe Jaruzelskiemu miały za zadanie ochraniać obwodowe komisje wyborcze powołane do celu przeprowadzenia referendum ludowego. 14 czerwca 1946 wyszedł z pułku wniosek o awans dla Jaruzelskiego na stopień kapitana (awansowany 22 lipca 1946).

10 lipca 1946 5 pp został skierowany do Piotrkowa Trybunalskiego. W lipcu 1946 Wojciech Jaruzelski został mianowany wojskowym komendantem miasta Piotrkowa Trybunalskiego. We wrześniu na odprawie oficerów pułku został wybrany przewodniczącym Sądu Honorowego dla młodszych oficerów pułku. W swoich sprawozdaniach opisywał walki jednostek pułku z bandami WiN, akcje represyjne i przeciwdziałające wpływom reakcyjnego PSL wśród ludności. W styczniu 1947 roku kpt. Jaruzelski zostaje zastępcą przewodniczącego komisji wyborczej w wyborach sejmowych.

Według dokumentów znajdujących się w archiwach IPN współpracował w latach 1946–1954 jako agent informator z Informacją Wojskową pod pseudonimem „Wołski”. Odmienne interpretację wydarzeń przedstawia Wojciech Jaruzelski: „nie byłem w informacji wojskowej... natomiast ja zostałem posądzony o to, że byłem tajnym współpracownikiem, którego pozyskano do tej współpracy 23 marca '46 r. Byłem wtedy chyba jeszcze kapitanem, czy porucznikiem nawet, było to w Hrubieszowie w czasie walk z podziemiem ukraińskim, krwawych walk. Ja byłem szefem zwiadu pułku i współpracowałem rzeczywiście i to było absolutnie zrozumiałe i konieczne z szefem kontrwywiadu pułku. I nie wiem skąd przeniesiono potem dalej tę formułę, bez żadnych podstaw...

W 1947 roku Jaruzelski (w skierowaniu wpisano Jarozełski) został wysłany w celu uzupełnienia edukacji wojskowej na kurs szefów sztabu dużych jednostek do Centrum Wyszakolenia Piechoty w Rembertowie, które ukończył z wynikiem bardzo dobrym. 30 listopada 1947 r. został skierowany do cyklu taktyki piechoty i służby sztabów na etat wykładowcy taktyki w Centrum Wyszakolenia Taktyki. Od 1 maja 1948 r. był wykładowcą taktyki i służby sztabów. Otrzymał etat podpułkownika. Szybko dał się poznać jako dobry wykładowca. W grudniu 1947 r. wyróżniony premią 3000 zł za dobre przygotowanie i „zabezpieczenie materiałowe” ćwiczeń na kursach dowódców dywizji i pułków. Wybierany do licznych komisji w uczelni. Trafił np. do składu zarządu klubu oficerskiego, wybrany na kierownika działu pomocy społecznej. Powierzono mu opiekę nad zebraniem młodszych oficerów, które miało dokonać wyboru sądu polubownego.

W dniu 10 lipca 1948 r. zarządzeniem Prezydenta RP Bolesława Bieruta mianowany majorem, a już 25 stycznia 1949 r. podpułkownikiem.

W dniu 21 lutego 1949 r. przeniesiony do Dowództwa Wojsk Lądowych. Został wyznaczony przez szefa Dowództwa gen. Popławskiego na stanowisko szefa Wydziału Szkół i Kursów

Oficerów Rezerwy Oddziału Szkół i Kursów Sztabu Wojsk Lądowych. Wydziałowi, którym kierował Jaruzelski, podlegały 2 wyższe szkoły oficerskie, 12 szkół oficerskich, 25 szkolnych kompanii oficerów rezerwy i 5 fakultetów wojskowych na uczelniach cywilnych. Na nowym stanowisku miał się zająć bezpośrednio pionem rezerw oficerskich. W dniu 11 października 1949 r. awansował na stanowisko szefa Wydziału Szkół Oficerskich i Podoficerskich Zawodowych oraz został pierwszym zastępcą szefa oddziału. Z pozycji nowego stanowiska współdecydował między innymi jaka kategoria Polaków może ubiegać się o dostęp do uczelni wojskowych. O wysokiej randze Jaruzelskiego świadczy fakt, że dwukrotnie powierzono mu kierownictwo Dowództwem, gdy wyjeżdżał szef gen. Wiktor Siennicki, raz nawet mimo tego że byli obecni szefowie działów. Gen. Popławski powierzył mu także wyszkolenie 30-osobowej grupy seminaryjnej szefów wydziałów z DWL. W związku ze zmianami w Wojsku Polskim przeprowadzonymi przez marszałka Konstantego Rokossowskiego, w dniu 1 marca 1950 r. Dowództwo Wojsk Lądowych przekształcono w Główny Zarząd Wyszkożenia Bojowego. Jaruzelski został wówczas mianowany szefem Wydziału Szkół i Kursów Oficerów Zawodowych. Wraz z płk. Pawluczenkowem objeżdżał garnizony wojskowe z inspekcjami. W tychże inspekcjach był zastępcą przewodniczącego komisji, na czele której stał wspomniany Pawluczenko. Po raz pierwszy stanął samodzielnie na czele 20-osobowej komisji w dnia 12-17 marca 1951 r., kiedy przeprowadzał inspekcję Oficerskiej Szkoły Łączności Przewodowej w Sieradzu. W okresie od 1 października 1952 do 3 października 1953 roku, jak wynika z informacji zawartych w personalnej teczce Jaruzelskiego, odbył kurs doskonalenia dowódców w Akademii Sztabu Generalnego (brak nazwiska na zachowanych listach słuchaczy kursów w ASG), który ukończył z wynikiem bardzo dobrym. W 1953 r. otrzymał propozycję objęcia stanowiska szefa sztabu korpusu lub starszego wykładowcy taktyki ogólnej i służby sztabów w Akademii Sztabu Generalnego. Z niewiadomych przyczyn nie przyjął propozycji. W dniu 3 października 1953 r. ponownie awansował, tym razem na stanowisko szefa Oddziału Akademii

Wojskowych w Głównym Zarządzie Wyszkożenia Bojowego. Często brał udział w komisjach egzaminacyjnych w szkołach wojskowych.

31 grudnia 1953 r. mianowany na stopień pułkownika.

W marcu 1954 roku przewodniczy komisji mającej na celu przeprowadzenia kontroli pracy Akademii Sztabu Generalnego. W lipcu 1955 r., jako ekstern ukończył z wynikiem bardzo dobrym studia w Akademii Sztabu Głównego. Było to zgodne z nauką radziecką, która dopuszczała, by szef instytucji nadrzędnej studiował eksternistycznie w podległej sobie uczelni. W dniu 14 listopada 1955 r. awansował na stanowisko szefa Zarządu Akademii Wojskowych, Szkół i Kursów Oficerskich.

14 lipca 1956 r. mianowany na stopień generała brygady.

Nie wiadomo jak zachowywał się Jaruzelski w czerwcu i październiku 1956 r. Jako jedyny polski generał opowiedział się za pozostaniem marszałka Konstantego Rokossowskiego w LWP.

W dniu 7 marca 1957 r. został zastępcą szefa Głównego Zarządu Wyszkożenia Bojowego. W dniu 8 października 1957 objął stanowisko dowódcy 12 Dywizji Piechoty (od 24 listopada 1958 r. Dywizja Zmechanizowana) w Szczecinie. 6 listopada 1957 r. gen. Huszcza wyznaczył Jaruzelskiego na dowódcę garnizonu szczecińskiego. W 1958 r. gen. Huszcza polecił Jaruzelskiemu napisanie artykułu pt. „Organizacja marszu w przewidywaniu boju w spotkaniu z dywizją pancerną”. Jaruzelski, wykręcając się nawałem pracy, polecił napisanie tego artykułu płk. Kwiatkowskiemu. Wynika z tego, że Jaruzelski nigdy nie czuł się dobrze jako teoretyk sztuki wojskowej i trudno znaleźć jakiś jego tekst z zagadnień myśli wojskowej. W maju 1959 r. po raz pierwszy w roli dowódcy dywizji wziął udział w ćwiczeniach wojskowych współdziałając z 8 Dywizją Zmechanizowaną i 20 Dywizją Pancerną. W tym samym miesiącu odwiedzili dowodzoną przez Jaruzelskiego dywizję delegaci Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej. Pomyślny przebieg wizyty wystawił dobre świadectwo Jaruzelskiemu, o którym dowiedziało

się szybko Ministerstwo Obrony Narodowej i najwyższe kierownictwo partyjne. Na początku 1960 r. dywizja Jaruzelskiego została uznana za najlepszy związek taktyczny w WP.

13 lipca 1960 r. został awansowany na stopień generała dywizji.

Od 6 lutego 1965 do 11 kwietnia 1968 pełnił funkcję szefa Sztabu Generalnego WP.

Od czerwca 1962 do kwietnia 1968 pełnił funkcję wiceministra obrony narodowej.

Od 11 kwietnia 1968 do 21 listopada 1983 był ministrem obrony narodowej.

Zawodową służbę wojskową zakończył 31 stycznia 1991.

Awanse: chorąży – 16.12.1943, podporucznik – 11.11.1944, porucznik – 25.04.1945, kapitan – 22.07.1946, major – 10.07.1948, podpułkownik – 25.01.1949, pułkownik – 31.12.1953, generał brygady – 14.07.1956, generał dywizji – 13.07.1960, generał broni – 09.07.1968, generał armii – 23 września 1973.

KARIERA POLITYCZNA W PRL

Do Polskiej Partii Robotniczej wstąpił w czerwcu 1947. Od 15 grudnia 1948 członek PZPR. W latach 1950–1952 brał udział w zajęciach dwuletniego Wieczorowego Uniwersytetu Marksizmu-Leninizmu, które ukończył z oceną bardzo dobrą. Od 1 czerwca 1960 do lutego 1965 r. był szefem Głównego Zarządu Politycznego WP. Stanowisko to zaproponował gen. Jaruzelskiemu marsz. Marian Spychalski odmawiając wyrażonej listownie przez gen. Jaruzelskiego prośbie o niepowoływanie go na to stanowisko (" (...)jestem szczerze zmartwiony ewentualnością odejścia z pionu liniowego w którym służyć z wielkim zamiłowaniem od 17-stu lat. Nawet traktując takie odejście jako czasowe muszę liczyć się z faktem, iż wyłączy mnie ono z właściwego rytmu problematyki bojowej, stwarzając tym samym

poważne luki i zaległości.”). Na nowym stanowisku został bezpośrednio podporządkowany sekretarzowi KC PZPR Ryszardowi Strzeleckiemu. Z racji pełnionej funkcji zasiadał w Zespole MON i Radzie Wojskowej MON. W „wyborach” 1961 r. został z klucza partyjnego mianowany na posła z ziemi szczecińskiej, gdyż wcześniej dowodził dywizją w Szczecinie.

Od 15 czerwca 1964 do 19 lipca 1989 był członkiem Komitetu Centralnego PZPR. Od grudnia 1970 do grudnia 1971 był zastępcą członka, a od 11 grudnia 1971 do 19 lipca 1989 członkiem Biura Politycznego KC PZPR. Na IV Plenum KC PZPR 18 października 1981 został wybrany I sekretarzem KC PZPR (pełnił tę funkcję do 29 lipca 1989).

MARZEC 1968

Jak twierdzą niektórzy, w okresie 1967–1968 jako członek ścisłego kierownictwa resortu obrony aktywnie włączył się w organizację czystek antysyjonistycznych w wojsku (usunięcie z armii i degradacja kilkudziesięciu oficerów pochodzenia żydowskiego co było częścią antysemitkich działań władz państwowych, których kulminacją były tzw. wydarzenia marcowe). Generał Jaruzelski twierdzi, że akcję przeprowadzał Główny Zarząd Polityczny WP a wśród oficerów zwolnionych z wojska „ani jeden (...) nie był pracownikiem Sztabu Generalnego, której to instytucji ja wówczas byłem szefem”. Pomimo tego żałuje tego co się wtedy stało albowiem to „ciemna, brudna karta najnowszej historii”. „Tamten czas ma jednak wiele płaszczyzn i uwarunkowań (...). Na różnych etapach różne były moje – i miejsce, i możliwości. Nie uchylam się jednak od krytycznej oceny tego na co mogłem mieć realny wpływ. Ubolewam z powodu symptomów i faktów jakie „pełzały” w drugiej połowie lat pięćdziesiątych i w latach sześćdziesiątych. Rok 1967 to było w Wojsku wybuchowe apogeum. Po tzw. wojnie czerwcowej pojawił się w naszych Siłach Zbrojnych (...) szokujący sygnał strategiczno – profesjonalny. W warunkach antagonistycznie podzielonego wówczas świata nastąpiło obsesyjne wręcz uwrażliwienie na ochronę tajemnicy, problem lojalności oraz

zagrożenia zaskakującą napaścią zwłaszcza z powietrza. (...) Powstała w skali kraju swoista psychoza, słynne określenie „piąta kolumna”, pożywka dla podejrzeń, inspiracja i pretekst do oskarżeń oraz różnych, niewątpliwie także preparowanych informacji, wreszcie polityczno – personalnych rozgrywek (...).” – stwierdził Jaruzelski.

Podległe mu jednostki LWP brały udział w tłumieniu Praskiej Wiosny przez siły Układu Warszawskiego w ramach operacji Dunaj. W lutym 1969 r. z inicjatywy Jaruzelskiego odbyło się w Sztabie Generalnym WP sympozjum naukowe poświęcone interwencji w Czechosłowacji. W tym samym roku odznaczony najwyższym odznaczeniem PRL „Orderem Budowniczych Polski Ludowej”. Został wezwany na 2. miesięczny kurs strategiczno-operacyjny w Moskwie w Akademii Wojskowej im. K. Woroszyłowa. Wraz z nim wyjechali także generałowie: Tuczapski, Siwicki i Barański.

GRUDZIEŃ 1970

Wojciech Jaruzelski nadzorował także tłumienie wystąpień robotników w czasie wydarzeń grudnia 1970 na Wybrzeżu, piastował wówczas stanowisko ministra obrony narodowej. Z tego powodu zarzucano mu współodpowiedzialność za krwawe wydarzenia, do których wtedy doszło. Jaruzelski twierdził, iż rozkaz strzelania do robotników zapadł w najwyższym kierownictwie PZPR, do którego, jako zastępca członka Biura Politycznego KC PZPR, on wtedy nie należał i nie ponosi odpowiedzialności karnej za to, co się stało.

Nie protestował przeciwko decyzji o użyciu broni wobec demonstrantów, która zapadła na posiedzeniu Biura Politycznego KC PZPR 15 grudnia w Warszawie (był na nim obecny). Zdaniem krytyków gen. Jaruzelskiego, brak jego sprzeciwu i jednomyślność decyzyjna innych członków narady wskazują, iż w rzeczywistości decyzja o użyciu broni zapadła kolegiałnie, zatem gen. Jaruzelski ponosi za tę decyzję współodpowiedzialność.

Uczestniczył także w przygotowaniach do pacyfikacji strajków na Wybrzeżu, wydając jako minister obrony narodowej liczne decyzje – 8 grudnia 1970 gen. Jaruzelski wydał rozkaz (rozkaż MON nr 8884/Oper.) (...) w sprawie zasad współdziałania wojska i resortu spraw wewnętrznych w zakresie zwalczania wrogiej działalności (...), który stanowił podstawę do kooperacji MON i MSW w tłumieniu robotniczych protestów w czasie wydarzeń grudnia 1970 i był jedną z przyczyn późniejszej masakry.

Także 14 grudnia 1970 o godz. 23:40 z polecenia gen. Jaruzelskiego szef Sztabu Generalnego WP wydał tajny szyfrogram nakazujący dowódcom okręgów wojskowych przeprowadzających akcję pacyfikacyjną na Wybrzeżu podjęcie działań w przypadku ewentualnego użycia wojsk do zadań specjalnych i faktycznie włączający siły zbrojne do konfliktu.

Jaruzelski po wydarzeniach grudniowych został wynagrodzony stanowiskiem zastępcy członka Biura Politycznego KC, a już w grudniu 1971 r. dotarł na szczyt hierarchii partyjnej na stanowisko członka Biura Politycznego KC.

W latach 1970. Wojciechowi Jaruzelskiemu planowano nadać stopień marszałka Polski. Zamierzenia takie przewijały się na szczycie władz partyjno-państwowych. Z różnych względów oraz z racji niechęci do tego samego Wojciecha Jaruzelskiego, zamierzenia te nie zostały zrealizowane.

STAN WOJENNY

Już od sierpnia 1980 rozpoczął prace studyjne nad wprowadzeniem stanu wojennego w Polsce, prowadzone w ramach Komitetu Obrony Kraju i Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. 12 listopada 1980, dwa dni po oficjalnej rejestracji NSZZ „Solidarność” ujawnił na posiedzeniu KOK-u, że przygotowany został zestaw niezbędnych aktów prawnych dotyczących stanu wojennego. 1 grudnia władze ZSRR przekazały polskim wojskowym plany wkroczenia wojsk radzieckich do Polski w ramach ćwiczeń Sojuz 81. Gotowość operacyjną do przekroczenia granicy

wyznaczono na 8 grudnia.

5 grudnia na szczycie państw Układu Warszawskiego w Moskwie gen. Wojciech Jaruzelski przedstawił koncepcję samodzielnego zlikwidowania „Solidarności” i opozycji, gdy tylko wystąpią pierwsze oznaki wyczerpania społeczeństwa.

13 grudnia 1981 wprowadził w Polsce stan wojenny i stanął na czele Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego (WRON) i pozostawał na tym stanowisku do 21 lipca 1983.

W lutym 1992 Sejm przeważającą liczbą głosów podjął uchwałę, w której uznał decyzję o wprowadzeniu stanu wojennego za sprzeczną z konstytucją PRL. Powołano specjalną komisję do przesłuchania ówczesnych członków Rady Państwa, po roku parlament został jednak rozwiązany, a przejmujące wówczas władzę SLD i PSL zrezygnowały z kontynuacji śledztwa parlamentarnego. Jaruzelskiego doceniono, zapraszając go na pierwsze posiedzenie Sejmu II kadencji. W 1996 komisja odpowiedzialności konstytucyjnej gromadząca dokumenty dotyczące stanu wojennego uznała, że wprowadzenie stanu wojennego było „wyższą koniecznością”, sejm umorzył postępowanie wobec Jaruzelskiego dzielając opinię tej komisji.

Jedna z osób represjonowanych w okresie stanu wojennego, działacz chłopski Stanisław Helski uderzył Jaruzelskiego kamieniem w twarz podczas spotkania 11 października 1994, na którym promował on swą książkę w księgarni na placu Legionów we Wrocławiu.

Od 1993, w rocznicę ogłoszenia stanu wojennego, przed domem Wojciecha Jaruzelskiego (przy ul. Ikara na warszawskim Mokotowie) odbywają się demonstracje przeciwników i zwolenników wprowadzenia stanu wojennego. 13 grudnia 2003 po raz pierwszy uczestniczyli w manifestacji zwolennicy Jaruzelskiego, którzy podziękowali mu za decyzję o wprowadzeniu stanu wojennego. Po raz pierwszy Jaruzelski

wyszedł do demonstrujących, dziękując im za wyrazy poparcia i zagrzewając do dalszej walki „na froncie ideologicznym i edukacyjnym”, podkreślił, iż „gdyby nie stan wojenny z 13 grudnia 1981, nie byłoby 13 grudnia w Kopenhadze i w Brukseli”.

PREZES RADY MINISTRÓW I PIERWSZY SEKRETARZ KC PZPR

W latach 1961–1989 był posłem na Sejm PRL III, IV, V, VI, VII, VIII i IX kadencji. Od 11 lutego 1981 do 6 listopada 1985 był prezesem Rady Ministrów. Współtworzył PRON. 22 listopada 1983 został powołany przez Sejm na przewodniczącego Komitetu Obrony Kraju – Zwierzchnika Sił Zbrojnych, a przez Radę Państwa mianowany Naczelnym Dowódcą Sił Zbrojnych na wypadek wojny.

W latach osiemdziesiątych inicjował reformy gospodarcze i instytucjonalne (np. powołanie Trybunału Stanu, Rzecznika Praw Obywatelskich czy Naczelnego Sądu Administracyjnego). Był twórcą Rady Konsultacyjnej przy Przewodniczącym Rady Państwa, która skupiała również kilku krytyków systemu, np. Macieja Giertycha, Ryszarda Bendera, Władysława Siłę-Nowickiego czy Krzysztofa Skubiszewskiego. Próby przemian gospodarczych spaliły na panewce (klęska w referendum).

Według Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej pracującej do 1994 Wojciech Jaruzelski wraz z Czesławem Kiszczakiem mieli w 1989 wydać polecenie zniszczenia stenogramów posiedzeń KC PZPR. Na początku lat 90. toczyło się w tej sprawie postępowanie. Później zostało umorzone ze względów formalnych. Przewodniczący Rady Państwa i prezydent PRL

6 listopada 1985 został powołany przez Sejm na przewodniczącego Rady Państwa. Funkcję tę sprawował aż do czasu zastąpienia Rady Państwa urzędem Prezydenta Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej 19 lipca 1989.

Był głównym animatorem Okrągłego Stołu, choć nie uczestniczył w jego obradach. Nie kandydował też w przegranych przez komunistów wyborach do Sejmu w czerwcu 1989.

Gdy Wojewódzka Rada Narodowa w Białymstoku w 1983 zasugerowała nadanie mu stopnia marszałka Polski, odmówił. Miał podobno powiedzieć, że marszałkowie podczas wojny dowodzili armiami, a on jedynie plutonem kawalerii. Poza tym WRN nie była organem uprawnionym do występowania z takimi wnioskami.

24 września 1985 Jaruzelski spotkał się z Davidem Rockefellerem w Nowym Jorku w obecności Zbigniewa Brzezińskiego. Omówiona została inwestycja Rockefellera w rolnictwo i działalność Fundacji Rockefeller w Polsce.

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

3 lipca 1989 Adam Michnik opublikował na łamach „Gazety Wyborczej” artykuł zatytułowany Wasz prezydent, nasz premier, gdzie pośrednio odniósł się do kontraktu zawartego przy Okrągłym Stole, gdy obie strony zgodziły się na ustanowienie urzędu prezydenta PRL.

Jeszcze 30 czerwca w obliczu demonstracji antykomunistycznej, jaka przeszła ulicami Warszawy pod hasłem Jaruzelski-musisz odejść (demonstracja ta została rozpędzona przez milicję), Wojciech Jaruzelski, przemawiając na XIII Plenum KC PZPR, oświadczył, że wycofuje swoją kandydaturę i zaproponował na najwyższy urząd w państwie Czesława Kiszczaka. Dopiero 18 lipca zgodził się ponownie kandydować na ten urząd, uzyskawszy poparcie NSZZ „Solidarność”.

6 lipca 1989 „Gazeta Wyborcza” przeprowadziła sondaż, w którym ankietowani typowali swoich najlepszych kandydatów na stanowisko Prezesa Rady Ministrów i Prezydenta PRL. Próba wynosiła ponad 1000 osób, w 31 miastach. Na urząd Prezydenta PRL najwięcej osób typowało Wojciecha Jaruzelskiego, a następnie kolejno: Lech Wałęsa, Bronisław Geremek, Czesław Kiszczak, Aleksander Gieysztor i Mieczysław Rakowski. 54% badanych nie miało zdania w tej kwestii. Na urząd premiera najwięcej osób wytypowało Mieczysława Rakowskiego a następnie kolejno: Bronisław Geremek, Witold Trzeciakowski, Ryszard

Bugaj, Jacek Kuroń, Lech Wałęsa, Ireneusz Sekuła, Władysław Baka, Aleksander Kwaśniewski, Czesław Kiszczak, Adam Michnik. 61% nie miało zdania w tej kwestii.

W dniach 9-11 lipca 1989 przyjął goszczącego w Polsce z oficjalną wizytą prezydenta USA George H. Busha.

Od 3 aż do 19 lipca Konfederacja Polski Niepodległej zorganizowała pikietę pod gmachem parlamentu (tym razem interwencja ZOMO okazała się nieudolna) oraz mniejsze demonstracje m.in. w Krakowie, Katowicach, Lublinie, Białymstoku, Kielcach, Opolu, Radomiu i Toruniu, sprzeciwiając się wyborowi Jaruzelskiego na prezydenta.

19 lipca 1989 Jaruzelski został jednak prezydentem PRL, a od 31 grudnia 1989 prezydentem Rzeczypospolitej Polskiej, wybrany przez Zgromadzenie Narodowe przewagą jednego głosu. O jego wyborze zdecydowała postawa posłów i senatorów wybranych z list „Solidarności”. Popierał reformy rządu Mazowieckiego.

13 kwietnia 1990 podczas oficjalnej wizyty w ZSRR otrzymał od Michaiła Gorbaczowa kopie dokumentów dotyczących zbrodni katyńskiej z 1940.

W wyniku nacisku społecznego 19 września 1990 przesłał do marszałka Sejmu Mikołaja Kozakiewicza projekt ustawy konstytucyjnej skracający jego kadencję oraz wprowadzający do porządku konstytucyjnego wybory powszechne prezydenta RP.

Z chwilą objęcia urzędu przez nowo wybranego prezydenta elekta Lecha Wałęsy 22 grudnia 1990 na mocy art. 2 Ustawy z dnia 27 września 1990 o zmianie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wygasła kadencja prezydenta Wojciecha Jaruzelskiego.

DZIAŁALNOŚĆ PO PREZYDENTURZE

Po 1990 wycofał się z życia politycznego, choć brał udział w debatach społecznych i politycznych (wypowiadał się m.in. na temat członkostwa Polski w Unii Europejskiej).

Jako były prezydent RP, zgodnie z ustawą o uposażeniu byłych prezydentów z 1996, Jaruzelski objęty był dożywotnią ochroną osobistą Biura Ochrony Rządu. Z urzędu przysługiwała mu także emerytura prezydencka, ale Jaruzelski nie pobierał pensji byłego prezydenta, decydując się na pozostanie przy generalskiej. Przysługiwały mu również pieniądze na prowadzenie biura oraz prawo do korzystania z lecznic państwowych.

9 maja 2005 na zaproszenie prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego wziął udział w delegacji państwowej na uroczystości z okazji 60. rocznicy zakończenia II wojny światowej w Moskwie. Został tam odznaczony przez prezydenta Federacji Rosyjskiej Władimira Putina Medalem 60-lecia Zwycięstwa. Ceremonia odbyła się podczas przyjęcia, wydanego na Kremlu przez rosyjskiego prezydenta.

9 maja 2010 na zaproszenie wykonującego obowiązki prezydenta RP Bronisława Komorowskiego wziął udział w delegacji państwowej na uroczystości z okazji 65. rocznicy zakończenia II wojny światowej w Moskwie. Spotkał się m.in. z prezydentem Federacji Rosyjskiej Dmitrijem Miedwiediewem oraz odwiedził miejsce katastrofy smoleńskiej i cmentarz w Katyniu.

24 listopada 2010 na zaproszenie prezydenta RP Bronisława Komorowskiego wziął udział w Pałacu Prezydenckim w posiedzeniu Rady Bezpieczeństwa Narodowego.

W marcu 2011 u Wojciecha Jaruzelskiego zdiagnozowano chłoniaka (nowotwór złośliwy) po tym, jak dwa tygodnie wcześniej trafił do szpitala z powodu infekcji układu oddechowego i wysokiej gorączki. Pod koniec marca został ponownie przyjęty do szpitala, gdzie przeszedł tygodniowy zabieg chemioterapii. Ponieważ nowotwór w organizmie Jaruzelskiego bardzo szybko się rozwijał, jego stan zdrowia bardzo się pogorszył, mocno go osłabiając i odbierając nadzieję na wyzdrowienie.

11 maja 2014 generał przeszedł rozległy udar mózgu, wskutek

czego został częściowo sparaliżowany i utracił zdolność samodzielnego oddychania. Zmarł 25 maja 2014 w Warszawie.

POSTĘPOWANIE PRZED TRYBUNAŁEM STANU

6 grudnia 1991 – 51 posłów Konfederacji Polski Niepodległej złożyło do Marszałka Sejmu wstępny wniosek o pociągnięcie do odpowiedzialności konstytucyjnej i karnej przed Trybunałem Stanu 26 osób związanych z wprowadzeniem i realizacją stanu wojennego (w tym i Wojciecha Jaruzelskiego). Postępowanie prowadziła sejmowa Komisja Odpowiedzialności Konstytucyjnej Sejmu I i II kadencji.

23 października 1996 – Sejm II kadencji uchwalił umorzyć postępowanie prowadzone w tej sprawie (M.P. z 1996 r. Nr 67, poz. 629).

PROCESY KARNE

17 kwietnia 2007 prokuratorzy pionu śledczego Instytutu Pamięci Narodowej zakończyli śledztwo przeciwko autorom stanu wojennego – Wojciechowi Jaruzelskiemu i Czesławowi Kiszczakowi (w sumie aktem oskarżenia objęto 9 osób) i skierowali przeciwko nim akt oskarżenia do Sądu Rejonowego Warszawa-Śródmieście. Podstawą do postawienia zarzutów były m.in. odtajnione przez ministra obrony Radosława Sikorskiego dokumenty Układu Warszawskiego, w tym także „Myśl przewodnia wprowadzenia stanu wojennego” podpisana w marcu 1981 przez Jaruzelskiego i Kanię.

Wojciech Jaruzelski, jako stojący na czele utworzonej w nocy z 12 na 13 grudnia 1981 Wojskowej Rady Ocalenia Narodowego, został oskarżony o zbrodnię komunistyczną, polegającą na kierowaniu „związkiem przestępczym o charakterze zbrojnym, mającym na celu popełnianie przestępstw” i podżeganie członków Rady Państwa PRL (organ ten formalnie wprowadził stan wojenny w PRL) do przekroczenia ich uprawnień poprzez uchwalenie dekretów o stanie wojennym w czasie trwającej sesji Sejmu PRL – wbrew obowiązującej wówczas Konstytucji.

Postępowanie sądowe rozpoczęło się w marcu 2008. Akt oskarżenia nie został odczytany, gdyż sąd w maju 2008 nakazał prokuratorowi z IPN-u uzupełnienie materiału dowodowego m.in. o przesłuchanie świadków Margaret Thatcher i Michaiła Gorbaczowa. Był również oskarżony w procesie o „sprawstwo kierownicze” masakry robotników Wybrzeża w grudniu 1970.

Otrzymał wiele polskich i zagranicznych odznaczeń, w tym dwa zwrócił z powodu skandali.

W sierpniu 1999 odznaczony medalem „Cztery Wieki Stołeczności Warszawy”. Wręczył go ówczesny wiceprezydent miasta Jacek Zdrojewski. 21 grudnia 1999 gen. Wojciech Jaruzelski zwrócił medal otrzymany w sierpniu po wiadomości prasowej informującej, że prezydent Warszawy Paweł Piskorski nie podtrzymałby tej decyzji, gdyby był o niej poinformowany. W liście do prezydenta miasta gen. Wojciech Jaruzelski napisał m.in.: „Z całą powagą przyjąłem też Pańskie stwierdzenie, iż Pan nie przyznałby mi tego medalu. Wyciągając z powyższego logiczny wniosek, zwracam go na Pańskie ręce. Będę starał się zadowolić medalem z 1945 Za Wyzwolenie Warszawy, a także orderem Virtuti Militari, dwoma Krzyżami Walecznych oraz trzema srebrnymi Medalami Zasłużonym na Polu Chwały, w których to odznaczeniach mieści się część uznania również dla warszawskiego etapu mej żołnierskiej drogi.”

26 marca 2006 gen. Wojciech Jaruzelski został odznaczony przez prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego Krzyżem Zesłańców Sybiru. Komentując ten fakt stwierdził, że cieszy się, iż prezydent Kaczyński wzniósł się ponad historyczne podziały. Po ujawnieniu tego faktu przez TVN Kancelaria Prezydenta oświadczyła, że gen. Wojciech Jaruzelski został odznaczony przez pomyłkę, gdyż Prezydent akceptował tylko postanowienia, nie zaś listy osób i nie zdawał sobie sprawy, że na liście występuje Wojciech Jaruzelski. Po tym oświadczeniu gen. Wojciech Jaruzelski odesłał otrzymane odznaczenie prezydentowi Lechowi Kaczyńskiemu.

Wojciechowi Jaruzelskiemu poświęcono filmy dokumentalne. W 2011 powstała sztuka teatralna pt. „Generał” autorstwa Jarosława Jakubowskiego.

CIEKAWOSTKI

Jaruzelski uczęszczał do jednej klasy w gimnazjum wraz z Tadeuszem Gajcym, poetą i powstańcem warszawskim.

Podczas studiów na Akademii Sztabu Generalnego, koledzy Wojciecha Jaruzelskiego nazywali go „małym Jezusem” – z powodu niezwyklej przykłađności, pilności, dobrego wychowania i wielkiej pobożności.

Jako I sekretarz PZPR Jaruzelski na zalecenie BOR przewożony był opancerzonym pojazdem marki Peugeot 604 znajdującym się obecnie w muzeum w Otrębusach. a później, jako prezydent PRL i RP użytkował pancerne Volvo 760 GLE (rok produkcji 1986) – zdjęcie po prawej. Po 2001 pojazd wykorzystywany był przez policję do przewożenia świadków koronnych. Obecnie jest eksponatem muzealnym na wyposażeniu Muzeum Broni Pancernej Centrum Szkolenia Wojsk Lądowych w Poznaniu.

Fragment przemówienia z 13 grudnia 1981, informującego o wprowadzeniu stanu wojennego w Polsce, zatytułowany „Gadka Wojciecha” stanowi wstęp albumu „Las Maquinas de la Muerte” z 1999 grupy muzycznej Kazik na Żywo.

Źródło: [Wikipedia](#)

BIBLIOGRAFIA

1. Grudzień 1970. Piotr Jegliński (red.). Paris: Editions Spotkania, 1986. ISBN 2-869-020-7.
2. Lech Kowalski: Jaruzelski – generał ze skazą: Biografia wojskowa generała armii Wojciecha Jaruzelskiego. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka, 2012. ISBN 978-83-7506-979-2.
3. Mirosław Lewandowski, Maciej Gawlikowski: Gaz na ulicach:

KPN w Krakowie; stan wojenny 1981-1982. Kraków: DarPoint, 2011. ISBN 978-83-927061-2-0.

4. Szczegółowa bibliografia:
http://pl.wikipedia.org/wiki/Wojciech_Jaruzelski#Przypisy